

Wrocław, 4 maja 2020 r.

Dr hab. Robert Alberski, prof. UWr.

**Ocena
osiągnięcia naukowego pt. „Inkluzywna funkcja bezpośrednich
wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast”,
Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2018, ss.253,
pozostałego dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i organizatorskiej
dr Ewy Ganowicz**

Doktor Ewa Ganowicz uzyskała pierwszy stopień naukowy w zakresie nauki o polityce w 2003 r. na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Mniejszość niemiecka w strukturach samorządowych województwa opolskiego”, napisanej pod opieką prof. Jana Iwanka. W latach 1998-2002 była zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a od 2002 roku pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego.

Ocena osiągnięcia naukowego

W postępowaniu habilitacyjnym wszczętym w dniu 10 kwietnia 2019 roku dr Ewa Ganowicz jako osiągnięcie naukowe wskazała monografię pt. „*Inkluzywna funkcja bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast*”, wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego w 2018 roku.

Problem badawczy, którym zajęła się Habilitantka, należy uznać za interesujący i istotny pod względem naukowym. Jak wynika z autoreferatu, dr Ewa Ganowicz za zasadniczy cel uznała analizę zjawiska inkluzji demokratycznej „w kontekście jego zmienności w czasie i zróżnicowania w przestrzeni gminnej” (autoreferat, s. 1). W jej ujęciu istotą inkluzji demokratycznej są trzy wzajemnie wpływające na siebie procesy: włączanie jednostek do zbiorowości i jej organizowanie się, włączanie się zbiorowości do procesu podejmowania

politycznych decyzji oraz tworzenie przez władzę polityczną warunków zachęcających do włączania się. W tym kontekście najbardziej powszechną formą inkluzji demokratycznej staje się procedura wyboru władzy. W tak zarysowanych ramach teoretycznych Habilitantka formułuje konkretny problem badawczy, związany z wprowadzoną przed wyborami samorządowymi w 2002 roku procedurą bezpośredniego wyboru wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, starając się ustalić, czy i na ile zmiana sposobu kreowania władzy wykonawczej na poziomie lokalnym sprzyja zwiększeniu inkluzji demokratycznej. Monografia opiera się na kompleksowych badaniach czterech elekcji samorządowych, które odbyły się w latach 2002-2014 w zakresie bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. W badaniach dokonano analizy frekwencji wyborczej, wyników wyborów, struktury i wzorów rywalizacji wyborczej oraz wpływu ogólnokrajowej sceny politycznej. Badania objęły ponad 650 gmin wylosowanych z grupy 2477 jednostek samorządowych, w których wybierano organ wykonawczy w wyborach bezpośrednich.

Struktura rozprawy habilitacyjnej jest spójna i przemyślana. Oceniana monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania, spisów tabel i wykresów oraz bibliografii. We wstępie Habilitantka precyzyjnie określiła cel pracy, sformułowała hipotezy badawcze, założenia metodologiczne oraz sposób doboru badanych jednostek samorządu terytorialnego. Odnosząc się do pięciu hipotez badawczych przedstawionych przez Habilitantkę, większość z nich należy uznać spójne i interesujące. Pewne wątpliwości budzi jedynie pierwsza z nich – hipoteza przełomu. Zakłada ona, że „w związku ze zwiększeniem się poczucia sprawstwa i podmiotowości wyborców frekwencja wzrośnie w sposób znaczący od 2002 roku”. Przy takim sformułowaniu tej hipotezy pojawiają się dwa problemy. Po pierwsze, jaki wzrost frekwencji Autorka uzna za „znaczący” i dlaczego? Po drugie, nawet jeśli frekwencja „znacząco” wzrośnie, to jak udowodnić, że było to efektem zwiększenia się „poczucia sprawstwa i podmiotowości”? W praktyce wahania frekwencji mają rozmaite przyczyny (jedną z nich może być np. pogoda w dniu głosowania). Aby więc taką hipotezę potwierdzić, należałoby wykazać nie tylko sam wzrost frekwencji, ale także zbudować katalog możliwych czynników ją zwiększających, a następnie wykluczyć wszystkie z wyjątkiem owego „poczucia sprawstwa i podmiotowości”, a przynajmniej wykazać, że siła oddziaływania tego czynnika była dużo większa niż pozostałych. Badania przeprowadzone przez Autorkę monografii nie dają możliwości przeprowadzenia takiej analizy.

Narracja przedstawiona w kolejnych rozdziałach ocenianej monografii jest prowadzona w sposób przemyślany i konsekwentny. W pierwszym rozdziale, odwołując się do obszernej i starannie wyselekcjonowanej literatury przedmiotu, Habilitantka krytycznie analizuje fundamentalną dla pracy kategorię teoretyczną, jaką jest „inkluzja demokratyczna”. Rozważania te dają solidną podstawę do zastosowania tej kategorii w odniesieniu do samorządu terytorialnego, w tym zwłaszcza jego podstawowego szczebla, jakim jest gmina. Habilitantka czyni to z powodzeniem w drugim rozdziale swojej książki, koncentrując się przede wszystkim na tych aspektach, które wiążą kwestie „inkluzji demokratycznej” z rywalizacją polityczną na poziomie lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem procesu wyborczego. W kolejnym rozdziale Habilitantka dokonuje kolejnego zawężenia pola badawczego, koncentrując się na bezpośrednich wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Wydaje się jednak, że w tym rozdziale Autorka nadmiernie skoncentrowała się na formalno-prawnych aspektach tej elekcji, co sprawia, że rozdział ten jest zdecydowanie najłabszą częścią całej pracy.

Wspomniane rozdziały tworzą jednak wystarczająco solidną podstawę teoretyczną do analiz empirycznych przedstawionych w rozdziale czwartym. W jego konstrukcji Habilitantka zastosowała kryterium chronologiczne, analizując w kolejnych częściach wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w latach 2002, 2006, 2010, 2014. Każdy z tych punktów ma identyczną strukturę, na którą składają się rozważania dotyczące frekwencji wyborczej, charakterystyka kandydatów ubiegających się o mandat na sprawowanie władzy wykonawczej w gminie, a także analiza wyników elekcji w poszczególnych jednostkach samorządowych.

Pewien niedosyt pozostawia natomiast lektura ostatniej części książki, zatytułowanej przez Autorkę „Podsumowanie”. Rozważania w niej zawarte, chociaż bardzo interesujące, odnoszą się przede wszystkim właśnie do ostatniego rozdziału. Równie dobrze mogłyby stanowić po prostu ostatni punkt tej części pracy. W „Podsumowaniu” w niewielkim stopniu pojawiają się natomiast odniesienia do całej pracy, wyraźnie łączące rozważania teoretyczne z empirycznymi, co należy uznać za pewną słabość tej rozprawy habilitacyjnej.

Rozprawa habilitacyjna oparta jest na solidnej bazie źródłowej, obejmującej zarówno raporty, dokumenty, akty prawne, źródła internetowe, jak również obszerną literaturę przedmiotu. Choć baza źródłowa na pierwszy rzut oka wydaje się bardzo solidna, to jej bliższa analiza wskazuje jednak na pewne słabości. Tak się składa, że badania nad wyborami samorządowymi rozwijają się prężnie w wielu polskich ośrodkach naukowych, a sama

Habilitationka aktywnie i z powodzeniem w nich uczestniczy. W tym kontekście zaskakuje niemal całkowity brak odwołań do prac jakże licznych polskich badaczy, zajmujących się wyborami lokalnymi. W bibliografii próżno szukać nazwisk takich badaczy, jak np. Maciej Drzonek, Łukasz Tomczak, Marzena Cichosz, Dariusz Skrzypiński, Karolina Tybuchowska-Hartlińska. Autorka wskazuje co prawda jeden artykuł Waldemara Wojtasika z 2010, ale pomija jego późniejszą, znakomitą monografię o funkcjach politycznych wyborów. Takie luki w bibliografii nie powinny znaleźć się w pracy habilitacyjnej.

Mimo pewnych słabości, monografia dr Ewy Ganowicz pt. „Inkluzywna funkcja bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast”, przedstawiona jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym, zasługuje w mojej opinii na pozytywną ocenę. Prezentuje ona dobry poziom merytoryczny i metodologiczny, co świadczy o znajomości problematyki i wysokich umiejętnościach warsztatowych Autorki. Monografia zawiera konceptualizację problemu badawczego, cele i hipotezy badawcze oraz ramy teoretyczne. Zastosowano w niej adekwatne metody badacze. Monografia stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji w zakresie badań nad wyborami lokalnymi, rywalizacją polityczną w strukturach samorządu terytorialnego oraz procesem inkluzji oraz jego konsekwencji dla funkcjonowania systemu demokratycznego.

Monografia pt. „Inkluzywna funkcja bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast” spełnia wymogi określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zmianami).

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostały dorobek naukowy Habilitationki obejmuje monografię, 12 artykułów naukowych, 26 rozdziałów w recenzowanych pracach zbiorowych. Dr Ewa Ganowicz była także redaktorką lub współredaktorką pięciu prac zbiorowych. Publikacje te mieszczą się w dwóch, przenikających się w pewnym stopniu obszarach tematycznych. Pierwszy z nich odnosi się do mniejszości narodowych i etnicznych, ich udziału w życiu społeczno-politycznym państwa i regionu, w tym także w rywalizacji politycznej. Nie ulega wątpliwości, że Opolszczyzna jest tym regionem, w którym prowadzenie tego rodzaju badań jest wyjątkowo uzasadnione i inspirujące. Drugi obszar badawczy wiąże się z samorządnością terytorialną i polityką lokalną.

Najbardziej znaczącą pozycją w pozostałym dorobku naukowym Habilitantki jest niewątpliwie wydana w 2014 roku monografia „Rywalizacja polityczna mniejszości narodowych w wyborach samorządowych w Polsce po roku 1989”. Jest to bardzo interesująca, naukowo dojrzała praca, w której - podobnie jak w późniejszej rozprawie habilitacyjnej - dr Ewa Ganowicz udanie łączy wątki teoretyczne z solidnymi badaniami empirycznymi. W monografii przedstawiono proces politycznej instytucjonalizacji mniejszości narodowych w Polsce i ich udział w kolejnych elekcjach samorządowych. Autorka nie ogranicza swoich badań do mniejszości niemieckiej, ale także szczegółowo analizuje aktywność mniejszości białoruskiej, ukraińskiej i litewskiej.

W dorobku naukowym Habilitantki znajdują się współredakcje prac zbiorowych. W 2008 r., wraz z Lechem Rubiszem, była redaktorem naukowym opublikowanej w Wydawnictwie Adam Marszałek pracy pt. „Polityka lokalna – właściwości, determinanty, podmioty”. Była także autorką jednego z rozdziałów tej monografii, poświęconego procesom decyzyjnym na szczeblu lokalnym. Publikacja ta, oprócz walorów naukowych, okazała się bardzo przydatna w dydaktyce akademickiej. W tym nurcie zainteresowań badawczych mieści się także współredakcja (wraz z Danutą Plecką i Patrycją Rutkowską) pracy opublikowanej w 2018 roku pt. „Administracja publiczna: zadania administracji samorządowej i ich realizacja przez NGO”. Bardziej ogólnym zagadnieniem, związanym z rolą państw i innych podmiotów w regulacji przestrzeni społecznej, politycznej i ekonomicznej, była poświęcona wydana w 2012 roku publikacja pt. „Współczesne państwo. Idee i rozwiązania instytucjonalne”, pod redakcją naukową Ewy Ganowicz i Alicji Lisowskiej. Częścią tej pracy jest napisany przez Habilitantkę bardzo wartościowy pod względem merytorycznym rozdział poświęcony kształtowaniu się służby cywilnej w Polsce po 1989 roku. W 2018 r. Habilitantka była samodzielnym redaktorem naukowym pracy pt. „Artificem commendat opus. Region - Pamięć – Polityka. Studia i materiały ofiarowane profesor Danucie Kisielewicz”, opublikowanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Habilitantka ma w swoim dorobku także współredakcję książki w języku angielskim (wraz z Lechem Rubiszem i Radomirem Sztwiertnią). Chodzi o wydaną w 2013 roku, w ramach projektu badawczego, pt. „Cities in Transition. Urban Governance in Olomouc Region and Opole Voivodeship”.

Podobnie jak w przypadku innych polskich politologów, znaczną część dorobku naukowego Habilitantki stanowią artykuły w pracach zbiorowych. Taka strategia publikacyjna

jest deprecjonowana przez część środowiska naukowego – w mojej ocenie niesłusznie. W istocie bowiem to nie miejsce, a treść publikacji decydują o jej znaczeniu naukowym. Dorobek dr Ewy Ganowicz jest tego dobrym przykładem. Nie sposób wykazać, że jej prace naukowe zamieszczone w tomach zbiorowych odbiegają poziomem od tych, które opublikowała w czasopiśmie naukowych.

Analizując tę część dorobku naukowego Habilitantki należy podkreślić, że nie zamyka się ona we własnym środowisku akademickim. Jej publikacje znajdują się w pracach publikowanych na innych uczelniach w Polsce. Wśród nich należy wymienić między innymi rozdział pt. „Formy reprezentacji mniejszości narodowych w Polsce”, zamieszczony w wydanej w Krakowie książce „Polska scena polityczna. Środowiska-komunikacja polityczna-strategie”, pod redakcją Katarzyny Sobolewskiej-Mysłik, Agnieszki Hess i Krzysztofa Kowalczyka, w którym Habilitantka rozważała problem relacji między partiami politycznymi a organizacjami mniejszości narodowych w kontekście pełnienia przez te ostatnie zaplecza partii politycznych, czy też artykuł pt. „Bezpieczeństwo państwa a mniejszości narodowe”, zamieszczony w tomie „Administracja publiczna. Bezpieczeństwo państwa w kontekście bezpieczeństwa międzynarodowego”, wydanym w 2017 roku w wydawnictwie Adam Marszałek pod red. Danuty Pleckiej i Patrycji Rutkowskiej. W swoim dorobku Habilitantka ma także artykuły zamieszczone w publikacjach przygotowanych przez UAM w Poznaniu („Samorząd lokalny jako komponent integracji europejskiej” zamieszczony w książce „Dylematy integracji europejskiej. Europa Środkowo-Wschodnia u progu rozszerzenia Unii Europejskiej”, pod redakcją Roberta Kmiecika i Tadeusza Wallasa), Uniwersytet Śląski w Katowicach („Samorząd terytorialny w polityce regionalnej Unii Europejskiej”, w książce pod redakcją Marka Barańskiego pt. „Samorząd-Rozwój-Integracja”) oraz Uniwersytet Wrocławski („Trzy wizje dobrego państwa i dwie koncepcje samorządności lokalnej” w pracy „Wizje dobrego państwa. Idee i teorie”, pod redakcją Alicji Lisowskiej i Andrzeja W. Jabłońskiego). Te przykłady świadczą o tym, że publikacje Habilitantki są obecne i rozpoznawalne w polskim środowisku politologicznym.

Nieco mniej liczne są publikacje dr Ewy Ganowicz w czasopiśmie naukowych. Trzeba jednak przyznać, że większość z nich ukazała się w czasopiśmie o uznanej renomie w środowisku naukowym. Należy tu wymienić między innymi „Polish Political Science Yearbook”, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”, „Przegląd Politologiczny”, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, czy „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K. Politologia”.

Ze względu na zakres zainteresowań naukowych Habilitantki może dziwić relatywnie niewielka liczba publikacji obcojęzycznych, choć i takie można znaleźć w jej dorobku. Jedną z nich została opublikowana w języku niemieckim (artykuł napisany wraz z Aleksandrą Trzecielińską-Polus, „Deutsche Minderheiten in Polen im Kontext der deutsch-polnischen Beziehungen – Erfahrungen aus den Jahren 1990-2005”, opublikowany w pracy „Kultur – Nation – Europa. Nationalkulturelle Identitäten auf einem imaginären Kontinent”, pod redakcją Volkera Caysa, Bartłomieja Kozery i Justusa H. Ulbrichta, wydaną przez Wydawnictwo Peter Lang w 2008 roku), pozostałe w języku angielskim. Są to przede wszystkim artykuły zamieszczone w „Polish Political Science Yearbook”, ale także artykuł w pracy zbiorowej „Open Europe. Cultural Dialogue across Borders. Vol. 2: Historical Collective Memory within Borderlands”, pod redakcją Wojciecha Chlebdy, pt. „The Socio - Political Forms of Representation of the Ethnic – National Borderland Communities in Upper Silesia”, w którym Habilitantka analizowała sposób artykulacji interesów przez działające w tym regionie organizacje reprezentujące mniejszości narodowe i etniczne, takie jak Ruch Autonomii Śląska, Związek Górnośląski, Związek Ludności Narodowości Śląskiej, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego.

Publikacje znajdujące się w dorobku Habilitantki cechuje rzetelność naukowa, precyzja wywodu i solidność teoretyczna i metodologiczna. Analiza pozostałego dorobku naukowego dr Ewy Ganowicz wskazuje, że po uzyskaniu stopnia doktora jej rozwój naukowy postępował systematycznie i konsekwentnie. Habilitantka kontynuuje swoje zainteresowania badawcze, a jej publikacje cechuje coraz wyższy poziom merytoryczny i metodologiczny. Habilitantka umiejętnie łączy analizy teoretyczne oraz badania empiryczne. W swoich badaniach odwołuje się zarówno do metod ilościowych, jak i jakościowych.

Oprócz publikacji, ważną formą prezentacji dokonań naukowych jest udział w konferencjach. W przedstawionej dokumentacji Habilitantka wykazała uczestnictwo 20 konferencjach naukowych, podczas których prezentowała swoje osiągnięcia badawcze. Większość z nich stanowiły konferencje międzynarodowe, organizowane zarówno w Polsce, jak również zagranicą (Czechy, Ukraina).

Dr Ewa Ganowicz uczestniczyła w charakterze eksperta w dwóch międzynarodowych projektach naukowych. Przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku brała udział w programie EUVOX 2014, którego celem było stworzenie wygodnego mechanizmu, który umożliwiłby obywatelom EU szybkie zdobywanie informacji na temat politycznej oferty

komitetów wyborczych. Drugi projekt, pt. „Cities in Transition. Urban Governance in Olomouc Region and Opole Voivodeship” dotyczył analizy porównawczej procesu rozwoju wybranych polskich i czeskich miast. Efektem projektu było wydanie monografii, której – jak wspomniano – Habilitantka była współredaktorką.

Dr Ewa Ganowicz utrzymuje kontakt ze środowiskiem politologicznym, o czym świadczy jej aktywny udział w konferencjach. W mojej opinii, Habilitantka w szerszym zakresie niż do tej pory powinna aplikować o granty, a także częściej publikować w czasopismach zagranicznych. Jest do tego w pełni przygotowana merytorycznie i warsztatowo. Konkludując, pozostały dorobek naukowy dr Ewy Ganowicz, mimo pewnych słabości zasygnalizowanych wcześniej, zasługuje na ocenę pozytywną.

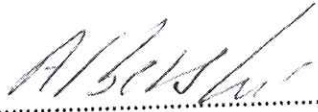
Działalność dydaktyczna, organizacyjna oraz na rzecz popularyzacji nauki

W otrzymanej przeze mnie dokumentacji znajdują się informacje umożliwiające jedynie dokonanie oceny osiągnięcia naukowego oraz pozostałego dorobku naukowego Habilitantki. Brak natomiast informacji dotyczącej działalności dydaktycznej, organizacyjnej oraz na rzecz popularyzacji nauki. W tej sytuacji nie jestem w stanie ocenić aktywności Habilitantki w tym zakresie. Według mnie możliwe będzie dokonanie takiej oceny na posiedzeniu komisji habilitacyjnej, po uzyskaniu dodatkowej informacji od sekretarza komisji. Jeśli jednak byłoby to niemożliwe, należałoby rozważyć zaproszenie dr Ewy Ganowicz na posiedzenie komisji, aby mogła przekazać komisji dodatkowe informacje w tym zakresie.

Wnioski końcowe

Stwierdzam, że pozytywna ocena monografii pt. „Inkluzywna funkcja bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast”, stanowiącej osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 z późn. zmianami), wnoszącego znaczny wkład w rozwój nauk o polityce oraz wartościowy dorobek naukowy, odpowiadają w tym zakresie wymogom określonym w przywołanej ustawie oraz rozporządzeniu MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Na tej podstawie opowiadam się za nadaniem dr Ewie Ganowicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk

o polityce i administracji. Ostateczną ocenę wyrażę na posiedzeniu komisji habilitacyjnej, po uzyskaniu informacji o działalności dydaktycznej i organizacyjnej Habilitantki.

.....
Dr hab. Robert Alberski, prof. UW.